

Parodoje ir albume – Vytauto Kasiulio rojaus sodai

Nacionalinės programos „Vilnius – Europos kultūros sostinės 2009“ pradžioje Vilniaus paveikslų galerijoje buvo atidaryta tarptautinė dailės paroda „Pirosmani“, kurioje eksponavome didžiulio susidomėjimo sulaukusius genialaus gruzinų dailininko primityvisto, svajojusio apie Paryžių, bet jo taip ir neišvydusio, kūrinis. Baigiantis „Vilnius – Europos kultūros sostinės 2009“ programai, Vilniaus paveikslų galerijoje atidaroma lietuvių dailininko Vytauto Kasiulio (1918–1995), daugiausia kūrusio jo svajonių mieste Paryžiuje, tarptautinė dailės paroda „Vytauto Kasiulio rojaus sodai“ iš Paryžiaus, Niujorko, Vilniaus ir Kauno kolekcijų. Šio žymaus dailininko apžvalginėje kūrybos parodoje pirmą kartą galime pamatyti jo darbų visumą: nuo Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės institute sukurto diplominio kūrinio „Prieš spektaklį“ ir kitų to meto ankstyvųjų autoriaus darbų iki Paryžiaus laikotarpio brandžių ir tarptautinio pripažinimo sulaukusių tapybos bei grafikos kūrinių. Lietuvos dailės muziejaus surengtoje parodoje Lietuvos tūkstantmečio jubiliejaus metų žiūrovui atsivers unikalus kūrybos pasaulis, kuriame, anot Jeano Chabanono, „visi žmonės – poetai, visi daiktai – papuošalai ir visi sodai yra Rojaus sodai“.

Vytautui Kasiuliui likimas skyrė ne tik karo pabėgėlio ir menininko piligrimo skaudžią dalį, bet apdovanojo garbe bei pasauliniu pripažinimu. Jo jaunystės svajonei gyventi ir kurti Paryžiuje buvo lemta išsipildyti su kaupu. Be pinigų ir darbo pokariniame Paryžiuje per keletą metų V. Kasiulis iš šioje pasaulio meno sostinėje kuriančių keliolikos tūkstančių dailininkų kritikų išrenkamas tarp šimto geriausių ir labiausiai pripažintų Paryžiaus dailės kūrėjų. Vytautui Kazimierui Jonynui pavyko įgyti išskirtinį pripažinimą JAV, o laisvojoje Vakarų Europoje garsiausiu lietuvių dailininku tapo Paryžiuje kūręs Vytautas Kasiulis.

Didelė kūrybos sėkmė V. Kasiuliui buvo pranašaujama dar Kaune: 1943 m. Vytauto Didžiojo kultūros muziejuje surengus pirmąją jo autorinę parodą, kultūrologas Juozas Keliuotis „Kūrybos“ žurnale jaunam dailininkui pranašavo didelę kūrybinę ateitį, o paskirta stažuotė Vienos dailės akademijoje jau tiesė kelius į sėkmę. Ir nors su jauna žmona Brone ir neseniai gimusiu sūneliu pabėgėlių stovyklose Vokietijoje buvo patirta daug vargo, tačiau neapleido ir sėkmė: 1946 m. V. Kasiulis Freiburge buvo pakviestas į dailininko V. K. Jonyno įsteigtą Dailės ir amatų mokyklą, kurioje pradėjo dėstyti tapybą ir piešimą, intensyviai kūrė, dalyvavo įvairių Vokietijos miestų dailės parodose.

Nors atsidūręs pokario Paryžiuje V. Kasiulis patyrė benamio gatvės klajoklio gyvenimą, naktinio krautuvės sargo varganą dalį, bet vilties neprarado: intensyviai kūrė, lankė parodas, nenuilsdamas siekė užsibrėžto tikslo. Pripažinimas ir šlovė atėjo gana greitai: amerikiečių galerijos

„Hallmark“ Paryžiuje paskelbtame konkurse V. Kasiulio drobė „Bėgimas į Egiptą“ buvo atrinkta į geriausių kūrinių sąrašą ir pateko tarp penkiasdešimties dailininkų kūrinių, kurių kilnojamoji paroda apkeliavo Amerikos ir Argentinos prestižines galerijas. Pirmojo pasisekimo paskatintas, V. Kasiulis Paryžiuje surengė personalinę parodą, į kurią atkreipė dėmesį ir meno kritikai, ir galerijų savininkai. Tais pačiais 1959 m. Raymondas Duncanas savo galerijoje pristatė V. Kasiulio darbus, ypač išgarsindamas dailininką. Visi čia eksponuoti kūriniai buvo nupirkti. V. Kasiulio kūryba susidomėjo Londono dailės galerija „Marlborough“, su kuria autorius sudarė ilgalaikę sutartį. 1950 m. garsus Paryžiaus meno ekspertas Christianas-Gilbertas Stiébelis surengė didelę V. Kasiulio kūrybos parodą, kuri buvo ypač palankiai įvertinta ne tik kritikų, bet sulaukė ir muziejų dėmesio. 1955 m. dailininko darbai jau eksponuojami „Galliéra“ muziejuje surengtoje parodoje, kurioje buvo rodomi šimto garsiausių Paryžiaus dailininkų kūriniai. Parodos garsiausiose Paryžiaus galerijose ir muziejuose greitai atnešė V. Kasiuliui pasaulinį pripažinimą: Niujorke, Berlyne, Stokholme, Kopenhagoje, Ženevoje – visur dailininko kūrybą lydėjo sėkmė.

V. Kasiulis įsigyja nuosavą galeriją Paryžiaus centre, kur eksponuoja savo tapybos ir grafikos kūrinius. Kai 1978 m. Paryžiaus senamiestyje buvo rengiama Lietuvos gintaro dirbinių paroda, toje galerijoje ne kartą teko lankytis ir man. V. Kasiulis su žmona Brone, atėję į parodos atidarymą, pakvietė apsilankyti dailininko „Galerie Royale“ prestižinėje Royale gatvėje. Pirmą kartą tada pamačiau visai kitokią pripažinto dailininko kūrybą. O šalia jo darbų galerijoje buvo rodoma daug taip pat antikvarinių dailės rinkinių: senosios tapybos ir taikomosios dailės darbų. B. Kasiulienė, pastebėjusi, jog labai domiuosi ir senąja daile, pakvietė aplankyti jų butą, kuriame saugoma nemažai itin vertingų senosios dailės kūrinių. Bendraudamas su Kasiuliais įsitikinau, kad Paryžiaus centre veikiančiai prestižinei galerijai svarbūs ne tik V. Kasiulio autoriniai kūriniai, bet ir vertingi antikvaro darbai.

Su V. Kasiulio kūryba teko susipažinti taip pat Niujorke, kur pakviestas pranciškono, garsaus „Aidų“ kultūros žurnalo redaktoriaus Leonardo Andriekaus, 1987 m. lankiausi Bruklinėje įsikūrusiame lietuvių išeivijos kultūros centre. Jame lietuvių dailininkų dovanotų kūrinių parodoje suradau ir V. Kasiulio paveikslus. L. Andriekaus tvirtinimu, Niujorke V. Kasiulio paroda buvo šiltai sutikta, ypač gerai įvertinta, o vietos muziejai ir galerijos noriai įsigijo dailininko kūrinių.

Tuo tarpu Lietuvoje V. Kasiulis buvo retai minimas, nes mūsų visuomenei dailininko kūryba ilgai buvo tiesiog nepasiekiamo.

Tik dabar, kai dailininko našlė Bronė Kasiulienė Lietuvos dailės muziejui paskolino jo kūrinių kolekciją iš Paryžiuje saugomo dailininko kūrybos fondo, atsirado reali galimybė V. Kasiulio kūrybinį palikimą pristatyti ir Lietuvos žiūrovams. Kartu su iš Paryžiaus atvežtais

kūriniams parodoje ir jos albume žiūrovai turi unikalią galimybę susipažinti ir su V. Kasiulio darbais, kuriuos parodai iš Niujorko rinkinio paskolino buvęs dailininko mecenatas dr. Juozas Kazickas (JAV). Kūrinius parodai „Vytauto Kasiulio rojaus sodai“ maloniai paskolino ir vertingus lituanistikos rinkinius sukaupe mūsų kolekcininkai Edmundas Armoška, Rolandas Valiūnas, Eugenijus Tinfavičius, Edita Mildažytė ir Gintautas Vyšniauskas, Gediminas Petraitis. Parodoje eksponuojami taip pat Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, Lietuvos dailės muziejuje, Kauno valstybiniame muzikiniame teatre esantys dailininko kūriniai. Parodos lankytojams pristatoma per 150 kūrinių iš Vytauto Kasiulio Kauno, Freiburgo ir Paryžiaus kūrybos laikotarpių.

Tikiuosi, jog Vytauto Kasiulio kūrybos paroda taps įsimintinu ir ryškiu Nacionalinės programos „Vilnius – Europos kultūros sostinės 2009“ meno projektu.

Šiame albume publikuojami tarptautinėje dailės parodoje „Vytauto Kasiulio rojaus sodai“ pristatomi tapybos ir grafikos kūriniai iš Paryžiaus, Niujorko, Vilniaus ir Kauno kolekcijų. Katalogą sudarė ir dailininko V. Kasiulio kūrybos apžvalgą parengė šios parodos kuratorė menotyrininkė Laima Bialopetravičienė ir parodos koordinatore Rima Rutkauskienė. Parodai ir albumui finansinę paramą skyrė Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.

Visiems, kurie padėjo surengti parodą ir išlieti šį albumą, tariau nuoširdžiai ačiū, o žiūrovams linkiu neišdildomų įspūdžių.

Romualdas Budrys

Lietuvos dailės muziejaus direktorius